

Hakim Dr. Yasemin YILMAZ

**ALACAĞIN DEVRİNDE
BORÇLUNUN SAVUNMALARI**

FİLİZ KİTABEVİ

İSTANBUL

2024

Aralık 2024

ISBN: 978-625-6134-64-5

BASKI - CİLT

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Matbaacı Sertifika Numarası: 77398

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)
Vefa-Fatih/İSTANBUL
Tel: (212) 527 0 718
(850)441 0 359
Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com

bilgi@filizkitabevi.com

Yayıncı Sertifika Numarası: 77398

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

Aileme,

DANIŞMANIN ÖNSÖZÜ

Alacağı devredenle, devralan arasındaki yazılı bir anlaşma neticesinde gerçekleşen alacağın devri (temliki) işlemleri neticesinde, alacaklı değişmekte ve böylece bu alacağın borçlusunu, işleme katılmış olmadığı halde, işlemin sonuçlarından doğrudan etkilenmektedir. Temlikin, borçlunun haberi olmadan gerçekleştirilebilecek olması, temlikten habersiz borçlunun eski alacaklıya yani artık alacaklı olmayan birisine ifada bulunması tehlikesini doğurmaktadır. Temlikin, borçlunun rızası dışında gerçekleştirilebilecek olması ise, borçlunun, eski alacaklıya (devredene) karşı sahip olduğu savunmaları, yeni alacaklıya (devralana) karşı kullanabilip kullanamayacağı sorusunu akla getirmektedir. Bu iki ana tehlike, alacağın temliki işleminin sonuç doğurabilmesi için devreden ile devralanın anlaşmasının yeterli olduğu, işlemin sonuç doğurması için borçlunun bilgisine ve rızasına gerek olmadığı yönünde bugün ulaşılmış olduğumuz sistemin geliştirilmesinin önündeki başlıca engeller olarak görülmüştü. Zaman içinde “alacağın temlikinin borçlunun durumunu ağırlaştıramayacağı” ilkesinin benimsemesiyle birlikte bu engeller aşılabilmektedir.

Alacağın Devrinde Borçlunun Savunmaları başlıklı doktora tezinde Dr. Yasemin Yılmaz, alacağın devri teorisinin temel taşı niteliğindeki bu ilkeyi ve bu ilkenin Borçlar Kanunundaki yansımalarını incelemiştir. Doktora tez jürisi tarafından oybirliği ile başarılı bulunan tezinde, konuya ilişkin öğretilerdeki görüşleri etraflıca inceleyip değerlendiren Dr. Yasemin Yılmaz tartışmalı konularda kendi görüşlerini gerekçeleriyle izah etmiş ve ilgili mahkeme kararlarını da bu görüşler çerçevesinde değerlendirmiştir. Kavranması zor bir teknik konunun, yazarının gayet anlaşılır bir dille kaleme almış olduğu bu doktora tezinde okuyucuya başarıyla takdim edilmiş olmasından dolayı büyük bir memnuniyet duyuyor, doktora derslerimin başarılı öğrencisi Dr. Yasemin Yılmaz'ı şimdiki başarısı için tekrar kutluyor ve adli yargıdaki görevinde başarılarının devamını diliyorum.

Prof. Dr. Baki İlkay Engin

Beyazıt, 16.12.2024

ÖNSÖZ

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı Doktora Programı kapsamında, Doktora Tezi olarak hazırladığımız bu çalışma, 23 Mayıs 2024 tarihinde Prof. Dr. Baki İlkey Engin, Prof. Dr. İpek Sağlam, Prof. Dr. Doruk Gönen, Doç. Dr. Şeyda Dursun Karahmetoğlu ve Doç. Dr. Tülay Aydın Ünver'den oluşan jüri önünde savunulmuş ve oybirliğiyle başarılı bulunmuştur.

Bu çalışma ile alacağın devrinde borçlunun savunmaları, alacağın devrine genel bakış, alacağın devrinden ve asıl borç ilişkisinden kaynaklanan savunma imkanları (itiraz ve def'ileri) hem maddi hukuk hem de usul hukuku açısından belirli bir sistematik içerisinde irdelenmesi amaçlanmaktadır.

Hukukumuzda alacağın devri konusunda yazılmış birçok eser olsa da borçlunun sahip olduğu savunma imkanlarının neler olduğu konusunda yapılmış derin bir çalışma bulunmamaktadır. Alacak hakkının birçok amaçla devir işlemine konu olabilmesi, uygulamada sıklıkla karşımıza çıkması, öte yandan borçlunun devir işleminin tarafı olmaması, hatta çoğu zaman devirden haberinin dahi olmaması ve devrin borçlunun hukuki durumunu ağırlaştırmaması prensibi karşısında alacağın devri halinde borçlunun sahip olduğu savunma imkanlarının neler olduğunun belirlenmesinin oldukça önem arz etmesi sebebiyle bu konu tez konusu olarak seçilmiştir.

Çalışmamız öncelikle 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu hükümleri esas alınarak hazırlanmış olmakla birlikte, bu kanundan önce yürürlükte olan 818 sayılı Borçlar Kanunu hükümlerine de yeri geldikçe değinilmiştir. Ayrıca bu değerlendirme yapılırken mehz İsviçre Borçlar Kanunu ve İsviçre hukukunun büyük ölçüde etkilendiği Alman Medeni Kanunu hükümleri ile İsviçre Borçlar Kanunu Tasarısı ve Avusturya

Medeni Kanunu karşılaştırılmıştır. Konu hem teorik açıdan Alman, Avusturya ve İsviçre hukukları ile Türk hukukundaki doktrin görüşlerine hem de uygulama açısından Yargıtay ile Bölge Adliye Mahkemelerinin içtihatlarına ve yabancı hukuktaki yargı kararlarına yer verilerek değerlendirilmiştir.

Çalışmamızda farklı hukuk sistemlerine yer vermek, araştırma ve yazım sırasında çeşitli zorlukları beraberinde getirmişse de bu durum çalışmanın özgün bir hal almasına ve zenginleşmesine büyük katkı sağlamıştır.

Doktora tez yazımı, hayatımın önemli sayılabilecek bir kısmını kapsayan süreçtir. Yapmakta olduğum hakimlik mesleğiyle aynı anda yürütülmesi ise sürecin zorluğunu arttırmaktadır. Bu dönemi iyi bir şekilde geçirmemde şüphesiz birçok kişinin emeği ve katkısı bulunmaktadır. Çalışmanın ortaya çıkmasında yardımlarını gördüğüm ve desteklerini hissettiğim herkese içtenlikle teşekkür ederim. Ancak bazı kişiler de var ki kendilerine duyduğum teşekkür borcunu özel olarak anmalıyım.

Öncelikle tez danışmanlığımı üstlenme nezaketini göstererek çalışmamın şekillenmesi ve zenginleşmesinde büyük katkısı olan, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen ve çok değerli katkılarda bulunan sayın hocam Prof. Dr. Baki İlkay Engin'e her şey için içtenlikle teşekkürlerimi sunmak isterim.

Tez jüri üyeliklerini kabul eden ve savunma sırasında görüş ve önerilerini benimle paylaşan sayın hocalarım Prof. Dr. İpek Sağlam ve Doç. Dr. Tülay Aydın Ünver ile tez savunmasında görüşleriyle katkıda bulunan sayın hocalarım Prof. Dr. Doruk Gönen ve Doç. Dr. Şeyda Dursun Karaahmetoğlu'na çok teşekkür ederim.

Doktora eğitimim sırasında tanıma fırsatını elde ettiğim sevgili arkadaşım Arş. Gör. Emine Aslı Küçükaydın ile Dr. Öğr. Üyesi Vildan Peksöz Sürme'ye; Almanca öğrenmem sırasında bana yardımcı olan hocam Hiltrud Kayacan'a; her daim varlığıyla adeta güç bulduğum çok değerli arkadaşım Yasemin Çoruhlu'ya; bu süreçte beni yalnız bırakmayan ve manevi açıdan desteklerini esirgemeyen kıymetli arkadaşlarım

Seda Yavuz ve Av. Melike Alkaya Erdoğan'a; Hakim Süha Saygın Turgut ile Uzman Psikolog Danışman Fatmagül Akipek Turgut'a ve Hakim Emine Andı ile Hakim Nurgizem Gündeş'e tüm samimiyetimle teşekkür ederim.

Ayrıca her ne kadar çeşitli sebeplerle gitme imkânı bulamasam da doktora eğitim sürecinde kabul aldığım Freiburg Albert Ludwigs Üniversitesi hocalarından Sonja Meier'e teşekkür etmek isterim.

Son olarak, hayatım boyunca olduğu gibi bu süreçte de maddi ve manevi desteklerini hissettiğim, her zaman yanımda olan, bana varlıklarıyla mutluluk veren annem Birsen Yılmaz, babam Kemal Yılmaz, ablam Hazal Yılmaz ve kardeşim Suzan Yılmaz'a sonsuz teşekkürlerimi iletmeğ isterim.

Yasemin Yılmaz
İstanbul, 2024

İÇİNDEKİLER

DANIŞMANIN ÖNSÖZÜ	V
ÖNSÖZ.....	VII
KISALTMALAR	XXIII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM:

ALACAĞIN DEVRİNE GENEL BAKIŞ

I. Alacak Hakkı Kavramı.....	3
II. Alacağın Devri Kavramı ve Kanuni Düzenleme	5
III. Alacağın Devrinin Hukuki Niteliği	8
A. Sözleşme Niteliği.....	8
B. Tasarruf İşlemi Niteliği.....	9
C. Tasarruf Sözleşmesi Niteliği.....	11
IV. Borçlandırııcı İşlemin ve Tasarruf İşleminin Ayrı Olması	12
A. Genel Olarak.....	12
B. Alacağın Devrinin Soyut veya Sebebe Bağlı Olduğu Tartışması	14
1. Soyutluk Görüşü.....	15
2. Sebebe Bağlı Olduğu Görüşü	18

3. Özel Bağlantı Teorisi (Sonderverbindungstheorie).....	20
4. Öğreti ve Uygulama	22
5. Görüşümüz	23
V. Alacağın Devrinin Amacı.....	25
VI. Alacağın Devrinin Konusu.....	27
A. Genel Olarak.....	27
B. Alacaklar.....	30
1. Devredilebilen Alacaklar.....	30
a. Mevcut Alacaklar	31
b. Müstakbel (Gelecekteki) Alacaklar	31
i. Türleri.....	32
(i) Devir Anında Mevcut Bir Hukuki İlişkiye Dayanan Alacaklar	32
(ii) Devir Anında Hiçbir Hukuki Temeli Olmayan Alacaklar	34
ii. Belirlenebilirlik Şartı.....	38
iii. Geçiş Anına İlişkin Farklı Görüşler ve Sonuçları	40
c. Sona Ermiş Alacaklar	45
d. Eksik Borçlara İlişkin Alacaklar	45
2. Devredilemeyen Alacaklar	45
a. Kanun Gereği Devredilemeyen Alacaklar.....	46
b. İşin Niteliği Gereği Devredilemeyen Alacaklar	47
c. Tarafların Anlaşması Gereği Devredilemeyen Alacaklar.....	47
C. Yenilik Doğuran Haklar	50
VII. Alacağın Devri Türleri.....	51
VIII. Ara Değerlendirme	52

İKİNCİ BÖLÜM:
BORÇLUNUN KORUNMASI DÜŞÜNCESİNE GENEL BAKIŞ

I. Devrin Borçlunun Hukuki Durumunu Ağırлаştırmaması İlkesi.....	55
II. “Savunma” Kavramı	57
A. Genel Olarak.....	57
B. Usul Hukuku Açısından Savunma İmkanları	57
C. Maddi Hukuk Açısından Savunma İmkanları	60
1. İtiraz.....	61
a. Genel Olarak	61
b. İtiraz Hakkının Kullanılması	62
c. İtirazın Sonuçları	64
i. İtirazın Usul Hukuku Açısından Sonuçları	64
ii. İtirazın Maddi Hukuk Açısından Sonuçları	64
2. Def’i.....	64
a. Genel Olarak	64
b. Def’i Hakkının Kullanılması	66
c. Def’i Hakkını Kullanmanın Sonuçları.....	68
i. Def’i Hakkını Kullanmanın Usul Hukuk Açısından Sonuçları	68
ii. Def’i Hakkını Kullanmanın Maddi Hukuk Açısından Sonuçları	69
III. TBK M. 188 Anlamında “Savunma” Kavramı	70
IV. TBK M. 188’e Göre Borçlunun İleri Sürebileceği Savunmaların Kapsamı	76
V. TBK M. 188’e göre Borçlunun Savunmaları İleri Sürme Zamanı ...	80

VI. Alacağın Devrinde Borçlunun Savunmalarının Muhatabı	85
A. Borçlunun Devirden Haberdar Olmaması Hali	86
B. Borçlunun Devirden Haberdar Olması Hali	87
VII. Alacağın Devrinde Borçlunun Korunmadığı Haller	91

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

BORÇLUNUN ASIL BORÇ İLİŞKİSİNDEN (TEMEL İLİŞKİDEN) KAYNAKLANAN İTİRAZLARI

I. Genel Olarak	93
II. Asıl Borç İlişkisinin (Temel İlişkinin) Geçersiz Olduğuna Yönelik İtirazlar	93
A. Ehliyete Yönelik İtirazlar	94
1. Gerçek Kişiler.....	95
a. Tam Ehliyetliler	95
b. Sınırlı Ehliyetsizler.....	95
c. Sınırlı Ehliyetliler	99
d. Tam Ehliyetsizler	102
2. Tüzel Kişiler	102
B. Sözleşmenin Konusuna Yönelik İtirazlar	103
1. Sözleşmenin Kanununun Emredici Hükümlerine Aykırı Olması	104
2. Sözleşmenin Ahlâka Aykırı Olması	106
3. Sözleşmenin Kamu Düzenine Aykırı Olması	107
4. Sözleşmenin Kişilik Haklarına Aykırı Olması	107

5. Sözleşmenin Konusunun İmkânsız Olması	108
C. Sözleşmenin Şekline Yönelik İtirazlar	109
D. Sözleşme Taraflarının İradelerinin Sakat Olduğuna Yönelik İtirazlar	110
1. İrade ve Beyan Arasında Bilerek ve İsteyerek Yapılan Uyumsuzluk Halleri	110
a. Zihni Kayıt.....	111
b. Latife Beyanı	111
c. Muvazaa.....	112
i. Genel Olarak	112
ii. İyiniyetli Üçüncü Kişilerin Korunduğu Haller	114
iii. Muvazaanın İleri Sürülmesi	117
2. İrade ve Beyan Arasında Bilmeden ve/veya İstemeden Yapılan Uyumsuzluk Halleri.....	118
a. Yanılma (Hata)	118
i. Esaslı Sayılan Açıklama Yanılmaları.....	119
ii. Esaslı Sayılan Saik Yanılması (Temel Hatası).....	121
iii. Esaslı Yanılmanın Sözleşmeye Etkisi	122
b. Aldatma (Hile).....	123
i. Karşı Tarafın Aldatması	124
ii. Üçüncü Kişinin Aldatması	125
iii. Aldatmanın Sözleşmeye Etkisi	125
c. Korkutma (Tehdit).....	125
i. Genel Olarak	125
ii. Korkutmanın Sözleşmeye Etkisi	126

d. İrade Sakatlıklarının (Yanılma, Aldatma ve Korkutmanın) Devir İşlemine Etkisi	127
e. Devirden Sonra İptal Hakkının Kullanılması	129
E. Sözleşmede Aşırı Yararlanma Olduğu İtirazı	132
1. Şartları	132
2. Aşırı Yararlanmanın İleri Sürülmesi	133
III. Asıl Borç İlişkisinden (Temel İlişkiden) Doğan Alacağın İfasına Yönelik İtirazlar	134
A. Genel Olarak.....	134
B. Vade	135
C. Muacceliyet Bildirimi	135
D. Erteleme Sözleşmesi.....	136
1. Devirden Önce Erteleme Anlaşması Yapılması	138
2. Devirden Sonra Erteleme Anlaşması Yapılması	139
a. Devralanla Erteleme Anlaşması Yapılması	139
b. Devredenle Erteleme Anlaşması Yapılması.....	140
i. Devirden Sonra Ancak Devir Bildirilmeden Önce Erteleme Anlaşması Yapılması	140
ii. Devirden ve Devir Bildiriminden Sonra Erteleme Anlaşması Yapılması	141
IV. Asıl Borç İlişkisinden (Temel İlişkiden) Doğan Alacağın Sona Erdiğine Yönelik İtirazlar	141
A. Borcun İfa Edildiği İtirazı	142
1. Genel Olarak.....	142
2. Borcun Devirden Önce İfa Edilmesi	143
3. Borcun Devirden Sonra İfa Edilmesi	144

a. Borcun Devirden Sonra Ancak Devrin Bildirilmesinden Önce İfa Edilmesi	145
i. Genel Olarak	145
ii. TBK M. 186 Uyarınca Borcun İfa Edilmesi	147
(i) Borçluya Bildirim Yapılmamış Olması	147
(ii) Borçlunun İyiniyetli Olması	153
b. Borcun Devirden ve Devrin Bildirilmesinden Sonra İfa Edilmesi	156
4. TBK M.186 İle Tbk M.188 Hükümlerinin Karşılaştırılması ..	157
5. Borçlunun İfa Savunması	159
B. Borcun İbra Edildiği İtirazı.....	162
1. Genel Olarak.....	162
2. Devirden Önce İbra Anlaşması Yapılması	165
3. Devirden Sonra İbra Anlaşması Yapılması	166
a. Devirden Sonra Borçlu İle Devralanın İbra Anlaşması Yapması	167
b. Devirden Sonra Borçlu İle Devredenin İbra Anlaşması Yapması	167
i. Devirden Sonra Ancak Devir Bildirilmeden Önce İbra Anlaşması Yapılması	168
ii. Devirden ve Devir Bildiriminden Sonra İbra Anlaşması Yapılması	169
C. Borcun Yenilendiği İtirazı	169
1. Genel olarak	169
2. Yenilemenin Hukuki Niteliği	170
3. Yenilemenin Şartları.....	170
4. Yenilemenin Hüküm ve Sonuçları	171

5. Borcun Yenilendiği Savunması.....	171
a. Devirden Önce Borcun Yenilenmesi.....	171
b. Devirden Sonra Borcun Yenilenmesi.....	172
i. Devirden sonra Borçlu ile Devralanın Yenileme Anlaşması Yapması.....	173
ii. Devirden Sonra Borçlu ile Devredenin Yenileme Anlaşması Yapması.....	174
(i) Devirden Sonra Ancak Devir Bildirilmeden Önce Yenileme Anlaşması Yapılması.....	174
(ii) Devirden ve Devir Bildiriminden Önce Yenileme Anlaşması Yapılması	175
D. İfanın İmkânsız Olduğu İtirazı	176
1. Genel Olarak.....	176
2. Borcun İfasının Devirden Önce İmkânsız Olması	177
3. Borcun İfasının Devirden Sonra İmkânsız Olması.....	178

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:

BORÇLUNUN ALACAĞIN DEVRİ SÖZLEŞMESİNDEN KAYNAKLANAN İTİRAZLARI

I. Genel Olarak	179
II. Öğretideki Görüşler Çerçevesinde Asıl Borç İlişkisinin (Temel İlişkinin) Geçersiz Olduğuna Yönelik İtirazlar.....	180
A. Alacağın Devrinin Soyut Olduğu Görüşünün Kabulü Halinde	183

B. Alacağın Devrinin Sebebe Bağlı Olduğu Görüşünün Kabulü Halinde	184
C. Özel Bağlantı Görüşünün Kabulü Halinde	186
III. Devir İşleminin Geçersiz Olduğuna Yönelik İtirazlar.....	186
A. Ehliyete Yönelik İtirazlar	187
1. Gerçek Kişiler.....	187
a. Tam Ehliyetliler	187
b. Sınırlı Ehliyetsizler	188
c. Sınırlı Ehliyetliler	189
d. Tam Ehliyetsizler	190
2. Tüzel Kişiler	190
B. Tasarruf Yetkisine Yönelik İtirazlar	190
C. Sözleşmenin Konusuna Yönelik İtirazlar	196
1. Sözleşmenin Kanunun Emredici Hükümlerine Aykırı Olması	196
2. Sözleşmenin Ahlâka Aykırı Olması	197
3. Sözleşmenin Kamu Düzenine Aykırı Olması	197
4. Sözleşmenin Kişilik Haklarına Aykırı Olması	198
D. Sözleşmenin Şekline Yönelik İtirazlar	198
E. Sözleşme Taraflarının İradelerinin Sakat Olduğuna Yönelik İtirazlar	203
1. İrade ve Beyan Arasında Bilerek ve İsteyerek Yapılan Uyumsuzluk Halleri	203
a. Zihni Kayıt.....	203
b. Latife Beyanı	204
c. Muvazaa.....	205

2. İrade ve Beyan Arasında Bilmeden ve İstemedenden Yapılan Uyumsuzluk Halleri	205
F. Sözleşmede Aşırı Yararlanma Olduğu İtirazı	208
G. Alacağın Devredilemeyeceği İtirazı	209
1. Alacağın Kanun Gereği Devredilemeyeceği İtirazı	209
2. Alacağın İşin Niteliği Gereği Devredilemeyeceği İtirazı	211
3. Alacağın Tarafların Anlaşması Gereği Devredilemeyeceği İtirazı	212
E. Alacağın Var Olmadığı İtirazı	215
1. Müstakbel (Gelecekteki) Alacakların Devri	216
2. Sona Ermiş Alacakların Devri	218

BEŞİNCİ BÖLÜM:

ALACAĞIN DEVRİNDE BORÇLUNUN DEF'İLERİ

I. Genel Olarak	221
II. Takas Def'i	222
A. Genel Olarak Takas Kavramı	222
B. Takasın Hukuki Niteliği	223
C. Takasın Şartları	224
1. Taraflar Birbirinden Karşılıklı Olarak Alacaklı Olmalıdır	224
2. Tarafların Birbirinden Olan Alacaklarının Konusu Aynı Türden (Özdeş) Olmalıdır	225
3. Takası Yapmak İsteyenin Alacağı İfası İstenebilir ve Borcu da İfa Edilebilir Olmalıdır	226

4. Takastan Feragat Edilmemiş Olmalıdır.....	229
5. Takas Hakkının Kullanılması Gerekir.....	229
D. Takasın Hükmü	229
E. Borçlunun Takas Savunması.....	230
1. Genel Olarak.....	230
2. Takas Hakkının İleri Sürüldüğü Zaman	231
a. Alacaklı ile Borçlu Arasında Bir Yargılamanın Olması Halinde.....	231
b. Alacağın Devredilmesi Halinde	233
i. Devirden Önce Takas Beyanının Kullanılması	234
ii. Devirden Sonra Takas Beyanının Kullanılması	235
(i) Devirden Sonra, Ancak Devir Öğrenilmeden Önce Takas Beyanının Kullanılması	236
(ii) Devirden ve Devir Bildiriminden Sonra Takas Beyanının Kullanılması.....	239
III. Zamanaşımı Def'i.....	239
A. Genel Olarak.....	239
B. Zamanaşımının Hükümleri	240
C. Alacağın Devri Halinde Borçlunun Zamanaşımı Savunması.....	241
IV. Ödemezlik Def'i.....	242
A. Genel Olarak.....	242
B. Ödemezlik Def'inin Şartları	244
1. Karşılıklı Borç Yükleyen Bir Sözleşme Olmalıdır.....	244
2. Edimler Arasında Karşılık İlişkisi Bulunmalıdır.....	244
3. Karşılıklı Her İki Borç da Doğmuş ve Sona Ermemiş Olmalıdır	245

4. Taraflardan Birinin Borcunu Önce İfa Etmesi Gerekmemelidir.....	245
5. Her İki Tarafın Alacağı Muaccel Olmalıdır	246
6. Talepte Bunan Taraf Borcunu İfa Etmemiş ve İfasını da Teklif Etmemiş Olmalıdır	246
C. Ödemezlilik Def'inin Kullanılması.....	247
D. Ödemezlilik Def'inin Hüküm ve Sonuçları	248
E. Alacağın Devri Halinde Ödemezlilik Def'i Savunması	248
V. İfa Güçsüzlüğü Def'i	250
A. Genel Olarak.....	250
B. Şartları.....	250
C. İfa Güçsüzlüğünde Alacaklının Hakları	251
D. Alacağın Devrinde İfa Güçsüzlüğü Halinde Borçlunun Savunmaları.....	251
VI. İrade Sakatlıklarında Daimi Def'i	252
A. Genel Olarak Daimi Def'i Hakkı.....	252
B. Daimi Def'inin Şartları	253
1. Sözleşmenin Geçerli Olması Gerekir	253
2. İradesi Sakatlanan Kişinin Aldatılan ya da Korkutulan Olması Gerekir	254
3. İfa Talep Edilmelidir	254
C. Daimi Def'i Hakkının Hükümleri.....	255
D. Alacağın Devri Halinde Borçlunun Daimî Def'i Savunması	255
SONUÇ	257
KAYNAKÇA	263

KISALTMALAR

ABGB	:	Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch
ABGBKom	:	Kurzkommentar zum ABGB
AK-BGB	:	Alternativkommentare zum BGB
Art.	:	Artikel
AY	:	Anayasa
A.Ş.	:	Anonim Şirket
b.	:	Bent
BAM	:	Bölge Adliye Mahkemesi
BATİDER	:	Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BeckOK	:	Beck'scher Online-Kommentar
Berg.	:	begründet von; Begründer
BGB	:	Bürgerliches Gesetzbuch
BGE	:	Entscheidungen des schweizerischen Bundesgerichts
BGH	:	Bundesgerichtshof
BK	:	818 sayılı Borçlar Kanunu
Bkz.	:	Bakınız
BSK	:	Basler Kommentar
c.	:	Cümle
C.	:	Cilt
CHK	:	Handkommentar zum Schweizer Privatrecht

Çev.	:	Çeviren
Diss.	:	Dissertation
Dn.	:	Dipnot
E.	:	Esas
Ed.	:	Editör
f.	:	Fıkra
HD.	:	Hukuk Dairesi
HGB	:	Handelsgesetzbuch
HGK	:	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
HMK	:	6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
Hrsg.	:	herausgegeben von; Herausgeber
İK	:	2004 sayılı İcra İflas Kanunu
İÜHFM	:	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmu- ası
İBK	:	İçtihatı Birleştirme Kararı
İK	:	4857 sayılı İş Kanunu
JZ	:	Juristenzeitung (Almanya)
K.	:	Karar
m.	:	Madde
MüKom	:	Münchener Kommentar
MüKomBGB	:	Münchener Kommentar zum BGB
MüKomHGB	:	Münchener Kommentar zum HGB
N.	:	Numara
OFK	:	Orell Füssli Kommentar

OR	:	Bundesgesetz betreffend die Erganzung des Schweizerischen Zivilgesetzbuches (Funfter Teil: Obligationenrecht)
OR 2020	:	Schweizer Obligationenrecht 2020
Red.	:	Redaktor
RG	:	Resmi Gazete
s.	:	Sayfa
S.	:	Sayı
SchKG	:	Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs vom 11. April 1889
SJZ	:	Schweizerische Juristen Zeitung (İsviçre)
STK	:	Staudinger Kommentar
TAAD	:	Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBK	:	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK	:	4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	:	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vb.	:	Ve benzeri
vd.	:	Ve devamı
Ziff.	:	Ziffer
ZGB	:	Schweizerisches Zivilgesetzbuch
ZK	:	Zürcher Kommentar
ZPO	:	Zivilprozessordnung

GİRİŞ

Bir borç ilişkisinin başlangıcından sonuna kadar taraflar aynı kalmayabilir. Bazı hallerde ilişkinin borçlu tarafı bazı hallerde ise alacaklı tarafı değişebilir. Çalışma konumuz olan alacağın devri, borç ilişkilerinde taraf değişikliklerinden biri olup dar anlamda bir borç ilişkisinde alacağın alacaklı tarafından üçüncü bir kişiye devredilmesini, diğer bir deyişle alacaklı tarafın değişmesini ifade eder.

Kural olarak her türlü alacak devredilebilir. Meğerki kanun hükmü, sözleşme veya hukuki ilişkinin niteliği buna engel olsun. Alacaklının herhangi bir devir engeli olmadığı müddetçe alacak hakkını başkasına devredebilmesi nedeniyle alacağın devrine sıklıkla başvurulur. Gerçekten de alacağın devri çeşitli şekillerde karşımıza çıkabilir. Alacaklının alacağını devretmek istemesinin altında birçok farklı düşünce olabilir. Bir alacak ivaz karşılığında devredilebileceği gibi ivazsız da devredilebilir. Alacak ivazlı olarak devredilmişse satış (karşı edim para ise) ya da trampa sözleşmesi (karşı edim de bir alacak ise) veya karma sözleşme (karşı edim de diğer sözleşme tiplerinden birinin edimi ise, mesela iş görme); ivazsız olarak devredilmişse bağışlama sözleşmesi söz konusu olur. Alacağın devrine mevcut bir borcun ifası veya alınan bir kredinin temini amacıyla da başvurulabilir. Birçok hukuki ilişkiden kaynaklanan alacak devredilebilirse de günlük hayatta bazı işlemlerde alacağın devrine diğerlerine nispeten daha sık başvurulduğu görülür. Uygulamada alacağın devrinin sıklıkla karşımıza çıktığı bu hallerin başında factoring ve arsa payı karşılığı inşaat sözleşmeleri ile Türk Ticaret Kanunu'nda alacağın devrine ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilen kıymetli evrak hukuku gelir.

Bir alacak iradi olarak devredilebileceği gibi kanun gereği veya mahkeme kararı ile de devredilebilir. Alacağın bir işlemle iradi olarak devrinin hüküm doğurabilmesi için ilişkinin karşı tarafının yani borçlunun bu işleme rıza göstermesi veya katılması aranmadığı gibi devirden haberdar olması dahi gerekmez. Diğer taraftan alacağın devri neticesinde borçlunun ifa yükümlülüğü artık yeni alacaklıya karşıdır. Bu da ger-

çek alacaklıyı bilemeyecek durumda olan borçlunun hatalı ifade bulunarak önceki alacaklıya karşı borç olmayan bir şeyin ifa edilmesi, yeni alacaklıya karşı ifa yükümlülüğünün yerine getirilmemesi ve yeniden ifade bulunulması gibi güç durumlara düşmesine neden olabilir. Bu ve benzeri durumlarla karşılaşan borçlunun korunması ise bazı hukuki imkânların getirilmesi ile mümkündür.

Alacağın devri neticesinde borçlunun karşılaştığı ve/veya karşılaşması muhtemel olan hukuki problemlere ışık tutması ve bu durumda borçlunun sahip olduğu savunma imkânlarının neler olabileceğinin çeşitli ihtimaller göz önünde bulundurularak incelenmesi çalışmamızın temel amacını oluşturmaktadır.

Çalışmamız “Alacağın Devrine Genel Bakış”, “Borçlunun Korunması Düşüncesine Genel Bakış”, “Borçlunun Asıl Borç İlişkisinden (Temel İlişkiden) Kaynaklanan İtirazları”, “Borçlunun Alacağın Devrinden Kaynaklanan İtirazları” ve “Alacağın Devrinde Borçlunun Def’ileri” olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. Bu çerçevede incelemelerimiz öncelikle 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu hükümleri esas alınarak yapılacak olmakla birlikte, bu kanundan önce yürürlükte olan 818 sayılı Borçlar Kanunu hükümlerine de yer verilecektir. Ayrıca bu değerlendirme yapılırken mehzaz İsviçre Borçlar Kanunu ve İsviçre hukukunun büyük ölçüde etkilendiği Alman Medeni Kanunu hükümleri birlikte ele alınacaktır. Ayrıca İsviçre Borçlar Kanunu Tasarısı’nın, İsviçre hukukunda şimdilik böyle bir değişikliğe ihtiyaç bulunmadığı gerekçesiyle kanunlaşması gündemde olmasa da, söz konusu düzenlemele-
rin hukukumuz açısından da model olarak dikkate alınması mümkün olduğundan çalışmamızda buna da yer verilecektir. İnceleme ve değerlendirmelerimiz hem teorik açıdan Alman ve İsviçre hukukları ile Türk hukukundaki doktrin görüşlerine hem de uygulama açısından Yargıtay ile Bölge Adliye Mahkemelerinin içtihatlarına ve yabancı hukuktaki yargı kararlarına yer verilmesi suretiyle yapılacaktır. Son olarak uygulamada sıklıkla rastlanılan factoring ve arsa payı karşılığı inşaat sözleşmeleri ile alacağın devrinin özellik arz ettiği kıymetli evrak hukukundaki bazı hukuki işlemlerde borçlunun sahip olduğu savunma imkânlarının neler olabileceğine de örnekler dâhilinde yer verilecektir.